

4094

Издательство „Пролеткульт“

„Пролетарներ բոլոր երկրներէ միացեալ“

ՊՐՈԼԵՏԱՐԱԿԱՆ

ՄՏԵԼԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Մասնակցում են

Բանուս-գրողներ.

Ս. Դանսեկ.

Վ. Էրեյլով.

Ս. Սամոյլով.

Ս. Գաբուկ.

Մալոսկով.

Գրեպո-Գրեպին.

Բ. Բոկով.

Երոշին.

Գրք I.

ՊՐՈԼԵՏ.

թիվ 2 — 1921

Пролетарии всех стран соединяйтесь!

На армянск. яз.

1786 Пролетарское творчество

891.71

7-94

аствуют:

А. Гастев, В. Кириллов, С. Самобыт-
ник, А. Поморский, Садофьев, Клявс-
Клявина, И. Ионов, Ерошин.

КНИГА I
Поэзия

ТИФЛИСЬ — 1921

ԳՐՈՒԵՑԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿՐՆԵՐԻՆ, ՄԻԱՅԷ՛Ք

7-94

ՊՐՕԼԵՏԱՐԱԿԱՆ

ՄՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Մանկացուք են՝

Քանութ-գրողներ.

Այսին-Աչկասով (Մադոսիւ),

U. Piuski.

h. posini:

all. Reprinted.

Ս. Սմոլոսկի.

U. Munforuþ

beurtheilung:

Q. h r f I.

2003

ᠪᠣᠯᠡᠭᠤᠨ

1920

3530

12060-58

29187-42

12060-589

Գ Ա Ս Տ Ե Ի Ի Յ

1

ՄԵՆՔ ԱՆՈՒՄ ԵՆՔ ԵՐԿԱԹԻՅ

Նայեցէք.— Ես կանգնում եմ նրանց մէջ՝ ճախարակներէ մուրճերէ վազրան-վառարանների, հնոցների, և հարիւրաւոր ընկերների մէջ:

Բարձրում երկաթակուռ տարածութեան և ընդարձակ:

Կողքերից վերանում են քառակուսի գերանները՝ ընդ ու անկիւնակները:

Նրանք բարձրանում են տառը սաժէն:

Կըլում են աջից ու ձախից:

Զեղունակներով գմբէթներում միանում են և ինչպէս ուսերը հսկայի, ամուր պահում ամբողջ երկաթէ շէնքը:

Նրանք սրընթաց են, նրանք թափկում են և ուժեղ:

Նրանք աւելի մեծ ոյժ են պահանջում:

Ես դիտում եմ նրանց ու հպարտանում:

Զղերիս մէջ, զգում եմ, հոսում է նոր երկաթեայ արիւն:

Ես աճում եմ էլ աւելի:

Ինձ մօտ անակնկալի նման պողպատէ ուսեր և անսահման ուժեղ ձեռքեր են բանում:

Ես շէնքակառոյց երկաթին եմ ձուլւել:

Բարձրացել եմ ու բարձրացնում ուսերովս գե-

ղունակները, գերաններն ու տանիքը:

Ճիշտ է ոտքերս հողի վրայ են, բայց գլուխս բարձրացել է շէնքից:

Ես դեռ շնչասպառ հեռում եմ այս վերմարդկային ճիգերից և արդէն ազադակում եմ:

— «Ոտք եմ խնդրում, ընկերներ, խօսք...»:

Երկաթէ արձագանքը ծածկում է իմ խօսքերը, ամբողջ շէնքը դողում է անհամբերութիւնից. ես բարձրացել եմ էլ աւելի. ես արդէն հաւասարել եմ ծրխնեղոյներին:

Ու ոչ թէ հէքեաթ, կամ ճառ, այլ միայն մի խօսք, երկաթէ խօսքն եմ աղաղակում ես.

—«Մենք յաղթելու ենք»:

II

Շ Ձ Ա Կ Ն Ե Ր Ը

Երբ բանւորական ծայրամասերում շչում են առաւօտայ շչակները, այդ բողոքովին կոչ չէ դէպի սարկութիւնը: Այդ երգն է ապագայի:

Նեղ և անցուկ արհեստանոցներում երբեմն աշխատում էինք մենք և առաւօտները տարբեր ժամանակներում էինք սկսում մեր աշխատանքները:

Իսկ այժմ... այժմ առաւօտեան ութին ճշում են շչակները ամբողջ միլիօնի համար:

Ի՞նչ են երգում շչակները...

Ամբողջ մի միլիօն միաժամանակ իրենց ձեռքն են առնում մուրճերը.

Առաջին մեր հարւածները թնդում են միասին.

—Առաւօտեան ներքոյը մեր միութեան:

III

Ի Մ Կ Ե Ա Ն Ք Ը

Մեծ է անցեալում, անվախճան է ապագայում իմ կեանքը: Ես շատ հարիւրամեակներ եմ մոռացել: Յիշում եմ միայն, երբ քայլում էի շղթայւած և կապւած էի իմ բանտին—աշխատանքին:

Այդ ես—երկու հարիւր տարի առաջ—հարւածել և ջարդել եմ իմ մեքենաները: Այդ ես, ամբողջովին դեռ մարդկայնական, ծառացայ իմ ցուրտ ցաւերի դէմ: Այդ ժամանակ ես տւել եմ իմ ամբողջ կիրքը

այդ երկաթէ մենամարտին, միմիայն գլուխս չեմ կորցրել այդ պայքարում: Այն ժամանակ ես խիզախացած յարձակում էի մեքենաների յուսահատ կռուրիչների վրայ, բրդում էի նրանց. սակայն ինքս էլ ջարդում էի մետաղի ճնշումներից:

Այդ ես, հարիւր տարի առաջ, ներկեցի իմ արիւնով համաշխարհային քաղաքների փողոցները և ծածանեցի դրօշակները վրէժի և ապստամբութեան խօսքերով:

Այդ հէնց ես եմ յետոյ ջարդել և տանջել իմ սեպհական մարմինը սահմանի այս ու այն կողմում:

Եւ այժմ դարձեալ ես, և արդէն կարծես թէ նորից ծնւած դնում և կառուցում եմ: Ամեն ինչ իմ ձեռքով և զսրծիքներով է անցնում, կառուցած եմ ձորերն ու կիրճերը հարթոյ կամուրջներ, մեքենաներ, մանրադէտներ:

Իմ յենարանի սրտազարկի և երակացանցի միջոցով զգում, ըմբռնում եմ ամենախորհրդաւոր մաքերը:

Ես—կրողն եմ դիտակցութեան անողոք կտրիչի:

Ամեն տեղ գնում եմ իմ մուրճի, երկաթահատի և երկաթափորի հետ: Ամբողջ աշխարհով: Քայլում եմ սահմաններով, անցնում եմ մայր ցամաքներն ու ովկիանոսները: Ամբողջ աշխարհը իմ հայրենիքն եմ դարձնում:

Կանգնած եմ Բերլինում բանւորական տան առաջ: Կանգնած եմ և հրճում եմ ահա իմ հսկայական, ծանրադիր, անսահման ուժեղ տան վրայ: Եւ ամեն ինչ նրա մէջ իմն է: Եւ մուտքի կամարը քանդակւած մուրճով, որ աճում է քարից և երգ է հայցում, և կռանը քարտուղարի սեղանին ընկած և ընկերներից յետ և առաջ ընթացող շարքերը—իմն են:

Մտնում եմ Մանչեստրի կօօպերատիվը և դողում եմ հրճանքից. իմն է ծնւած հեռւում, բայց համադրութեամբ իմ հարադատին հարազատ:

Ես Փարիզեան Աշխատանքի Բօրսայի սե կամարների տակ եմ սկզբում օտար, կառուցած օտար, ոչ բանտրական փողերով. նա մերն է դարձել և նրա ծխամած պատերը դարձել են յոգնած ոյժերի պոռթկման սիմվոլը:

Դժբախտութիւն... Փոս է... Գերեզման... Հաբալային Աֆրիկայում պայթում է,—հազարաւոր զոհեր... Այդ հարւածն է, այդ հարւածն է ուղիղ իմ սրտի մէջ:

Անծուխ շախտերը ծածկւած մոխիրներէ տակ... Այդ երկրի ծայրումն է յուշարձանը իմ վերաւոր, իմ համաշխարհային սրտի:

Մեռել է իմ երէկը, սլանում է իմ ախօրը և արդէն ժայթքում են կրակներն իմ վաղայ:

Չեմ ափսոսում մանկութեանս համար, վիշտ չկայ իմ պատանեկութեան մէջ և միայն դէպի հեռո՛ւն:

Ես ոչ թէ տարիներ եմ ապրում,

Ես ապրում եմ հարիւրաւոր, հազարաւոր տարիներ:

Ես ապրում եմ աշխարհի ստեղծագործութեան օրերից

Եւ ես պիտի ապրեմ դարձեալ միլիօնաւոր տարիներ:

Եւ իմ վազքին չի լինելու սահման:

IV

Դ Ա Ր Պ Ա Ս Ն Ե Ր Ը

Ամբողջ մի տարի չեմ տեսել ես ձեզ: Դողում և վազում եմ դէպի ձեզ, սեւ ծխնելոյզներ, առանձնազիր շինութիւններ, շատուններ, գլաններ,

Պատրաստ եմ խօսելու ձեզ հետ, բարձրացնելու ձեր առաջ ձեռներս, ներբողելու ձեզ, իմ երեւթէ ընկերներ...

Եւ շնչում եմ առաօտեայ օրեգակը, ես ոսկէ

պատանեկութիւնն եմ ապրում, իմ առաջ տարածւում է անվախճան հրաշալին:

Գնում եմ գործարան, որպէս թէ տօնի, խլախճանի:

Բանտրական քաղաքը թաղւած է ճաճանչների մէջ, հալչում է գիշերային խաւարը, թափւում են ձիւնի հիւսերը, ծով է, ձիւնակոյտերն է կրակոտ ու գործարան է հեացող ու վառող:

Ձեղունակալները կրակներ են ուղարկել դէպի դաշտերն ու ձորերը, բոցավառել հազարաւոր մարգարտէ յուլունքները՝ ցուրտ ցօղի:

Կախած լապտերները նիրհող ճահիճներն են զարթեցրել: Դեռ երեկւայ համրերը շարժւում են, խօսում, լուսաւոր հեքեաթների շրջին է սահում բոշխերոմ:

Իսկ աշտարկից ուղիղ դէպի հեռու նրա ճերմակ շիթերը, ինչպէս ցնցուղը շիկացած մետաղի, ինչպէս խլացած որոտը վառւած վառողի, հեղեղել են անտառը: Անտառն են մտել խելառ ստուերները, թռչունները չտեսնւած աղմուկ են բարձրացրել և, ինչպէս միտինգի հաւաքւած մարդիկ, աղաղակում են: Զահէլները երգեցին գարնան երգը, հեռում լսում էր ձոնն չը աւտոմոբիլների. այդ ծափերն են վարագոյրի բացւելուց առաջ: Ծանապարհները շահեցին անդրերկրեայ տրաուշի աքտաւաներով: Արձակեցին լեզակները և հարիւրաւոր ահազանգեր զօղանջեցին քաղաքի վրայ: Ահա, ահա նոր լոյս կրքացւի—արգրկելի, չտեսնւած, աներևակայելի լոյս, լոյս... Սե ջրվէժի պէս սուզում է ամբողջ գործարանի խորքերը: Ծովածոցի հզօրները աներկիւղ, առանց թարթելու վերցնում են ամենը, կլանում են, կլանում...

Հարիւրը... երկրորդ հարիւրը... երրորդը...

Հազարը...

Երկրորդ հազարը...

Եւ էլի... և էլի...

Մենք բակումն ենք...

— Հովանաւորող յոյժը երկաթի...

Հազիւ մտայ և արդէն կայծակի, շարժման, լոյսի տարերքներով առանց մնացորդի գերլած, նւաճւած է: Խանդավառ հեծկլտում և որոտում է օդը, գործարանի երկաթէ հոգին ձեղքում է ամբոխին: Կուրծքը շչում է մետաղի դողոցով: Առանձնադէր շէնքերում սկսեւ է ծանրակշիւ շփոթութիւնը:

Եւ ամեն ինչ աւելի ծանր, աւելի բարձր...

Շէնքաշարքերը կը պատուեն, կը փլւեն: Նրանք այս րոպէիս կը վերանան իրենց տեղերից, կը պայթեն: Կը ծաւալւի կատաստրոֆան, հողախորշերից կը ժայթքեն հաւած մետաղի շաղթանները:

— Հապա որոտան, որոտան—մենք պատրաստ ենք, մենք բակումն ենք, մենք արդէն ուրիշ ենք:

Ամբոխը ընթանում է նոր քայլերով, նրանց ոտները վարժեւել են երկաթէ տեմպին:

Ձեռքներն այրում են, նրանք չեն կարող մնալ առանց գործի, նրանք չեն համբերի առանց մուրճի, աշխատանքի: Կուտակւած եռանդի հոսանքը պիտի սպառել:

Հարւածիր, դէ, հարւածիր.

Եւ արագ, եւ յաճախակի.

Կտրիր, սղոցիր...

Դէպի մեքենաները:

Մենք նրանց յենարանն ենք. մենք՝ նրանց շնչառութիւնը, իմաստը: Հազարաւոր աշխատողներ, յենարանների արդրկելի հրապարակ...

— Երգ...

Երկաթէ:

Մի, միակը:

Ե՛լ արագ սլացէ՛ք, անիւներ...

Քար, մետաղ, աշխատողներ, ամենը հոսանքի մէջ խառնեցին.

Պողպատէ հողմը, կրակէ փոթորիկը, մրրիկն Սշխատանքի...

Ուշադրութիւն...

Մի վայրկեան, միայն թէ միանգամից, ամբողջ հազարով...

Հարկւրամեակի երկաթէ դեր մարդկային հոգով, պողպատի պէս ջղերով, ուելսերի չափ ամուր մկաններով:

Ահա նա:

Նա ձգտում է, նա կը մօտենայ, նա կը հասնի...

V

ՄԵՆՔ ՁԵՌՆԱՄՈՒԽ ԵՂԱՆՔ...

Ի հարկէ, բաւական են բարեպաշտութեան երգերը: Համարձակ բարձրացնենք մեր վարագոյրը, եւ թե՛ղ նւագէ մեր երաժշտութիւնը: Շարքերն ու ամբոխները յենարանների, հոռմն անդրերկրեայ կրակոտ վառարանի, Ծանրացած ծորակները, վերելքներն ու վարէջքները շնչառութիւնն են ամուր դարբնւած գլանների. գաղերի պայթումը և ոյժը, լուռ ճնշիչը— ահա մեր երդերը, կրօնը, երաժշտութիւնը: Մեզ մի ժամանակ հացի տեղ աւել են մուրճ և սախլել են աշխատել:

Մեզ տանջել են:

Բայց սխմելով մուրճը, մենք նրան ընկեր ենք անւանել, իւրաքանչիւր մի հարւած աւելացրել է մեր մկանների երկաթը, պողպատի եռանդը անցել է մեր հոգուն և մենք, մի ժամանակեայ սարուկներս, ձեռնամուխ ենք եղել աշխարհին:

Մենք չպիտի սաւառնենք այն խղճուկ բարձունքները, որոնք երկինք են կոչւում: Երկինքը ստեղծագործութիւնն է տօնական, ծոյլ, ընկած և հնազանդ մարդկանց:

Նայենք խորքերը:

Մետաղի և կրակի հետ շոգիով և գազով փորենք շախտը, փորենք աշխարհում փառաւոր տունէններ, գազերի պայթումով աւերենք երկրի խորշերի անանցանելի հարստութիւնները: Օ՛, մենք զնում ենք, մենք թաղում ենք խորքերում, հաղարաւոր պողպատէ գծերով կը կտրենք նրանց. լուսնդէն ջրվէժներով մենք կը լուսաւորենք անդրերկրեայ անդունդները և մետաղէ ճոռոցով կը լցնենք նրանց: Շատ տարիներ է, որ հեռա-նում ենք երկնքից, արեւից, աստղերի ճաճանչից-ձուլում ենք հողի հետ: Նա՛ մեր մէջ, մենք՝ նրա մէջ...

Մենք կը մտնենք հողը հաղարներով, մենք կը մտնենք աշտեղ միլիոններով, մենք կը մտնենք մարդկային շարքերի ովկիանոսներով, բայց աշտեղից դուրս չենք գայ. դուրս չենք գայ էլ երբեք. մենք կը մեռնենք. մենք կը թաղենք, կը թաղենք մեղ անյագ վազքի և աշխատանքի հարւածի մէջ:

Հողից ծնւել ենք և կը վերադառնանք դէպի նա, ինչպէս ասւած է հնուց, բայց երկիրը կը կերպարանա-փոխւի փակած ամեն կողմից, առանց մուտքի և ել-անցքների, նա կը լցւի աշխատանքի անլուռ փոթոր-կով, չորս կողմից պողպատով զրահաւորւած երկրա-գունդը կը դառնայ տիեզերքի կաթսան: Եւ երբ աշխա-տանքի եռանդի թթաւումից չդիմանայ, և պատռէ իր զրահը, երկիրը կը ծնի նոր գոյացութիւններ, որոնց անունը էլ մարդ չի լինի:

Նորածինները չեն նկատի իրենց ծննդեան պայ-թումի մէջ կորած փոքրիկ ու ցածր երկինքը և միան-գամից կը շարժեն երկիրը նոր տիեզերաճանապարհով կը փռեն արեւների և մոլորակների քարտէզը, կը ստեղ-ծեն նոր աստղադարձներ աշխարհի վրայ:

Ինքը աշխարհը մի նոր մեքենայ կը լինէ, ուր կ'օսմոսը առաջին անգամ կը գտնի իր սեփական սիր-տը, իր բարախումները:

Նա սլանում է:

Ո՞վ արեգակների հաղարաւոր վառարանների բո-ցերը կը մարի, ով շիկացած մթնոլորտների ճնշումն ու պոթիկումը կը թուլացնի, ով կը չափաւորի մեքենավար-լուսնաբանների սրընթացութիւնը:

Ինչպէս մատօրրային խառիսխ-հսկաներ, մոլո-րակները կատաղութեամբ պտըտում են իրենց առանցք-ների շուրջը. չի ընդհատւի նրանց վազքը, չեն մարի նրանց կրակոտ սրտերը:

Կ'օսմոսը սլանում է:

Նա չի կարող կանգնել, նա ծնւում է և մեռում, նորից ծնւում, աճում, հիւանդանում և կրկին յարու-թիւն է առնում, ձգտում հեռունները:

Նա հասնում է, նա յաղթահարում է:

— Ընկաւ, ընկաւ...

Խեղդում է, յուսահատւել է...

Բայց կրակը հալեցնում է ամեն ինչ՝ նոյնիսկ միշտը, կասկածը, նոյնիսկ անյուսութիւնը...

Եւ նորից կ'անք, եռում, աշխատանք...

Գըլինի մի ժամանակ, երբ մատի մի հպումով կը ընդհատուի ամբողջ աշխարհի աշխատանքը, կը զարգա-ցնենք մեքենաների շարժումը: Տիեզերքը այն ժամա-նակ կը լցւի աշխատանքի թրթռուն արձագանքով: Եւ անյայտ թէ որտեղ ծնւած ակկօրդները պիտի հնչեն դեռ էլ աւելի մեծ, անտեսանելի և մտքից շատ հեռու հորիզոնների մասին:

Այդ բոպէին, երբ մեքենաները սառչելով պիտի հանգստանան պողպատէ վաղքից, մենք նորից աս-տածօրէն, թէ դեօրէն բայց աւելի ուժեղ, աւելի խե-լաւօրէն ձեռնամուխ կը լինենք:

VI

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀՐԱՇՔՆԵՐԸ

Նա փլում է, նա ընկնում է... Աշխարհը:

Դէպ' անցեալը նայենք և թողնենք:

Քաջասոււմ եմ...

Միլիօնաւոր հայեացքներ դէպ' ապագան և բարձր, ամբողջ ձայնով կառուցում եմ.

— Մենք բոլորս գործի ենք...

Մենք՝ հարիւր մղոն մարդկային մի շարան Ուրալի բարձունքներում:

Քայլենք պողպատէ քայլերով Ուէլսի լանջերում,
Որոտանք երկաթէ հիմնը Հոնոսի գործարանների կամարների տակ:

Տրանսվալցիք, ի լիւ...

Չիկագոի մեքենայագէտներ, դուք ամենի կամուրջ էք կառուցել ջրանցքի համար.

Բնց թողէք նրա վրայով գնացքը և նա կընւադէ արփայի նման...

Իսկ յետոյ ուրախ քայլերով ժողովի, տիեզերական հաւաքոյթի...

Եւրոպայի ամենալաւ հրապարակի վրայ:

Վազում ենք հեւոյի...

Եւ հարւածեցէք միասին, մարդիկ, շահէներ, ճշտացէք, վառարաններ, ղողանջեցէք, քարէ անձաւներ...

Թողնել... Սովորեցէք ձեր աղմուկն ընդհատել վայրկենապէս...

Եւ ձեռքներդ դէպի վեր, մեքենավար-բանաւորներ...

Բեկուում զեղունակալներին: Լեռներից բարձր...

Այնտեղ ճախարակներն են:

Ամառը գիշերներ չկան բեկուում. սև զեղունա-կաները կապոյտ լոյսի մէջ խաղում են որպէս ուրուրներ, երկնքից դէնն են անցնում և սև միբաթի կերպարանքով կանգնում են ջեռուցած Սահարայի վրայ:

Ուժգնօրէն... Ուժգնօրէն զեղունակալներին:

Ջարդենք...

Ծխենք...

Կոենք...

— Սրանք տներ են:

— Տունը՝ տան, սիւնը՝ սեան, դուռը՝ դռան վրայ, երկնքից բարձր մինչև աստղերը:

— Սրանք հաւքեր են:

— Մինչև լաւան, մինչև ջեռուցած խելագարութիւն երկրի վորում ենք:

Իշխանական քաղաք է... Պալատների մի գունտ: Հեռացնել անպայման... Մեր ծրագրով այստեղով պիտի անցնի մի ծառուղի եզրած կեռասի այգիներով... ամբողջ եւրոպայով: Մայր ցամաքի վրայ զրօտանքը վատ չի լինի յոգնածների համար:

Այս լիւն տարօրինակութիւն է: Այստեղ անմիտ հողաթմբեր են, երկաթուղի:

— Հեռացնել այն հարիւր վերստով:

Բայց հանգիստ, — սրբազան բողոք: Հագնում ենք բանտորական շապիկները:

Շչանք միանգամից ամբողջ աշխարհով:

Եւ հարւածենք ակնթարթի պէս:

Սարխուլ արհեստանոցների տակ, ամենուրեք զրամբ են ուժանակները:

— Պայթեցրէք աներկիւղ:

Նրանց հետ թաղեցէք անծուխ և անաղմուկ բաքաները.

Իսկ յետոյ հաւաքեցէք բոլոր լաւագոյն գործարան-հսկաններին, եռացող հնոցներին, համարձակ կամուրջներին, աղաղակող ծորակներին, անզրկելի շէնքաշարքերին, հաւաքեցէք նրանց քարէ, երկաթէ միտիդի...

Եւ հազար վերստ երկարութեամբ,

Հարիւր վերստ լայնութեամբ.

Առեղծաւային-հսկայական գործարանը կառուցենք...

Համաշխային ուրախաոթ կոնգրէս աշխատողներին:

Նա ինքը շմեկ է իրենից:

Ահա նա. նա բսել է, նա կառուցւած է:

Նա ծխի մէջ է. նրա տաք շնչառութիւնը արդէն արբեցրել է միլիօններ:

Արհեստանոցներից հազարաւոր մարդիկ գալիս են կենդանական տանիքները տեսնելու.

«Չարքի, չարքի ոյժն ու դիմադրութիւնն ենք մենք ուզում...»:

Անմեղ պատանիները սրտապնդւած աշխատանքի երգերով աշխատողների մրցումն են կամենում:

Տանիքը փլեց...

Դարբնոցի խորքից բարձրացան աշխատանքով լցւած գորշ բետոնները, ծանրաբար դողացին և ամբողջ միլիօնները մարդկանց լցրեցին մկանների դողքով:

Շատուհներ, շատուհներ մեզ անյապաղ... Փոխեցին ճակատը պատանիները:

— Պողպատ է... Մենք կամենում ենք անձնատուր լինել այս ակնթարթներին:

— Ոյժ և վերելք...

Օգուտ ծածանւեց ծնկաւոր հսկայական վալը և նրա հետ կապոյտ արնով լի շատուհները:

Նրանք կատաղել էին և ծնկային շշուկներով լցնում էին կամարները, բակերն ու տունէլները գործարանի:

Ամբոխը սառեց և յետոյ միանգամից բղաւեց խենթօրէն.

— Բոլորը,

եւ հպումը,

եւ հարւածը,

եւ վերելք.

Ամբողջ մարդկայնությունը իբրև նւէր, իբրև մրցանակ և իբրև հողի տալիս ենք...

Ձեզ՝

Շատուհներ,

Ամբոխը խմբոււմ էր:

Փառահեղութիւնն զգացին նոյնիսկ ծանր և դժուարին աշխատանքերով արհեստանոցները:

— Կիրք, անսանձ կիրք...

Սրբեր չենք մենք, սատանան վերցնի:

Ամբոխի մի ծայրից բարձրացաւ մրոտ և քրտնաթոր քեռին և խռպոտ ձայնով բղաւեց ամբոխին.

— Հէնց ես ղեկգատ եմ այնտեղից:

Հասարակութեան մի մասը ծիծաղեց: Այդ այն բանւորներն էին, որոնք աշխատում էին բակի ներսում:

— Մի գոռայ, այստեղ եկէք:

Պողպատաձոյլ արհեստանոցների դարպասները ունոցով բացւեցին և միացան պատերին:

Չուլարաններն ու վառարանները վնգստում էին հսկայական շների պէս:

Վառարանի բերանում այրւում էր ճարձատելով նաւթը և թւում էր թէ յօշոտում էր ինքն իրեն:

Վարպետը շարժեց ձեւքը, վառարանի բերանը բացւեց, ամբոխը լոյսից և տոթից հարկադրւած յետ քաշւեց:

Նա չէր նայում, տքնում և տանջւում էր օդեղէն լաւայի խուրձերում:

Դժոխային աղմուկի մէջ չի կարելի խօսել, բայց մկանների կծկումները բոլորի մօտ էլ միևնոյն բաներն էին ասում:

— Աղօթքի, աղօթքի... բղաւում էր բթացած ամբոխը և հանդիսաւոր խմբերով թեքւեց դէպի լայնարձակ և բարձրադիր կաթնայաձոյլ գործարանները:

Ճանապարհին ամբոխին դիմաւորեցին նիհիլիստ քարոզիչներ. — Մի՞թէ դուք նորից հաւատում էք Աստծուն:

— Դատարկութիւն, մենք նոր կռապաշտներ ենք.

մենք կամենում ենք փառաբանել և երկրպագել մեր ստեղծածին:

Մտան կաթսայաձուլ գործարանները: Հազարաւոր ցրած մարգկանց սև կամարների և հազարաւոր հարւածները երկաթալարերի:

Հանգցրին բոլոր լապտերները, բացի վերին երկուսից:

Եւ միանգամից խաղաղութիւն:

Մտայլ փառահեղութիւնները սիւնների:

Սև ցրածութիւնը ստուերների:

Հրահանգի ոչ մի խօսք, կոչի և ոչ մի ձայն, ամբողջ խոնարհեց երկաթի ցուրտ քաղաքի ստաշ:

Եւ կային արցունքներ,

կար և հրճանք:

Կ Ի Ր Ի Լ Լ Ո Վ Ի Յ

I

Կ Ա Ր Մ Ի Ր Պ Ե Տ Ր Ո Գ Ր Ա Դ

Ես սիրում եմ քեզ, հսկայական քաղաք, մեծ քարակառոյց երկաթի հետ:

Սիրում եմ քեզ, երբ անգրկելիօրէն մնացած դու անհանգիստ նստում ես, փոթորկած հուր երազներով, բարձր ձգտումների հէքեաթներով...

Ես սիրում եմ քեզ, երբ բքաշունչ մըրիկը անցնում է քեզնով և ապստամբութեան արնոտ արշալոյսով ներկւում են քո փողոցները...

Քաղաք, ես սիրում եմ քեզ, որովհետև կամուրջն ես ձգւած դէպի մարդկութեան յաղթանակն ու աղաւաղը:

Քո երգեցիկ ահազանգերի կոչին, կուրացնող կրակներիդ փայլից կախարդած բոլոր կողմերից միլիոնաւոր մարդիկ դէպի քեզ են շտապում, որ զոհաբերեն իրենց մարմինը, արիւնն ու ուղեղը, որպէսզի այրեն քո մեծ, կերպարանափոխող հրդեհում...

Ես լսում եմ անընկճելի մուրճերի ներդաշնակ զարկերը. — դա հսկայական դարձնոցն է, ուր դարձնւում է նոր՝ բերկրալից կեանքը, դա հուժկու սիմֆոնիան է աշխատանքի, երկ սթի և պողպատի...

Ես տեսնում եմ չտեսնւած, կախարդիչ արշալոյսի բռնկումը:

II

Ա Պ Ա Գ Ա Յ Ի Ն

Ես լսել եմ այս երգերը մօտաւոր ու բերկրալից դարերի,

Նրա ճերմակ, անգրկելի քաղաքների մըրկում:

Ես լսել եմ այս երգերը գալիք շքեղ ու ոսկեփայլ օրերի

Պողպատների աղմուկի մէջ, գործարանի ճիչերում:

Ես տեսել եմ ինչպէս ոսկէ պողպատն է իմ ընկերը մուշկ կռել,

Այդ վայրկեանին բացուող այդի շքեղ դէմքն եմ գուշակել...

Ես գիտցել եմ, որ իմաստը այս աշխարհի այն մուրճումն է,

Այն ամբակուռ և յամառաշարժ բաղուկներում յաղթական:

Որքան հնչեղ մուրճը ուժեղ կրծէ, կտրէ և կռէ, Այնքան շքեղ հրճանք կըզայ աշխարհի մէջ նոր լոյսով:

Որքան ուժեղ շարժեն լարերն ու անիւներ, Այնքան գերող և վառ լոյսով պիտի վառեն մեր օրեր:

Միլիոնաւոր ձայներ երգին այս երգերը ինձ այնպէս,

Միլիոնաւոր ուժեղ, անձեղ և համարձակ դարբիններ...

12060-581 185-0901 3535 1001

Այդ երգերի կանչը իշխող, կարմիր ու պարզ
կոչնակդ վառ,
Տես, յայտնում է, որ վախճանն է երկարածիդ
գիշերների երազներին մահացած...
Այդ երգերի կանչը հուժկու դէպի արեւ կը ձայնեն
ու պայքար,
Կանչը հպարտ ու դայրացկոտ, չար ու տանջող
մեր բախտի:

III

Օ Տ Ա Ր Ե Ղ Բ Օ Ր Ս

Օտար իմ ընկեր, ցաւատանջ եղբայր,
Թշուառ ու յոգնած, դու՛ նկուն դինուր.
Մինչ ջահէլ կուրծքդ թաղած արեան մէջ
Ռումբերի որոտից վաղուց խլացած.
Լսիր ինձ, լսիր...
Պէտք է հրճանքը յետ տալ աշխարհին
եւ շնչել ազատ, անկաշկանդ կրծքով.
Միթէ կարծում ես, որ թշնամիդ եմ ես:
Ես, որի համար հարստութիւնը
Տանջանքից սմբած բազուկներն են այս,
Միթէ կարծում ես, որ թշնամիդ եմ ես:
Տես, ինչի՛ փոխակց աշխարհը սիրուն.
Վէրքերով ծածկւած դիակ է կարծես,
Իսկ պատերազմը անհղ շուրթերով
Արիւն է ծծում վամպիրի նման:
Մեր խմած ջուրը կարմիր է ներկւել,
Երկինքը բոլոր արիւն է դաբձել,
Եւ քաղաքներն են մեռնում հրի մէջ.
Մնջել է խօսքը արտաքսւած սիրոյ:
Ընկեր, լուսաւոր ազդանշանն է՝
Սարսափն է թեքում դէպի իր վախճան.
Բարձրացնւր այդպէս դրօշակներ կարմիր,
Բարձրացնւր պողպատ մուրճերը հսկայ:

Ընկեր իմ, եղբայր, բաւ է տղառապլ.
Ելիր,— այսպէս աշխարհը կաշկանդող,
Նանիր, խայտառակ շղթան խորտակենք
եւ թող որ երկրի հարթավայրերում
Չքանան մուրացիկ հաշմանդամները խեղճ:
Բաւ է խողխողել, օ, բաւ է մեռցնել,
Խորտակիր և այդ խաբէութիւնը սև.
Ամբողջ աշխարհի հալածւածների,
Ընդհանուր մայրն է երկիրը բոլոր...

IV

Գ Ա Լ Ի Բ Պ Օ Է Տ Ի Ն

Գալիք օրերի հանճար լուսաւոր,
Դու՛ գեղեցկութեան ոգեղունչ պօէտ.
Ոգևորութեան թեւաւոր աստած,
Քեզ ողջունելով իմ անուրջներն են՝ երգում
այնպէս:
Եւ երեկոյեան խաղաղ ժամերին թեքւած քո գրքին,
Լսելով դողդոջ և ալիսառն և հեռաւոր անցեալին,
Կըլսես միշտ անմեռ հնչող ձայները նրանց,
Որոնք անցած դարերում կհանգչին...
Ստեղծագործութեան հուր անուրջներով կեանք
կըտաս նրանց,
Բարձրկազների արիւնով ներկւած օրերին նորից,
Եւ հուր հրճանքին կուրի, պայքարի և յաղթանակի
եւ սարսափները տխուր պատմութեան:
Ես գիտեմ՝ շատ բաներ անցեալի խաւարից
Չգայուն հոգիդ պիտ վիրաւորեն.
Շատ բաների պատասխանը չես գտնի երբէք,
Ինչ այժմ փոթորկում և տանջում է մեզ.—
Բայց կայ մէկը, որի սռաջ կըխոնարուես դու,
Լցւած հրճանքով և բերկրանքի յոյզով,
Որին պիտի տաս ամենալաւ ծաղիկները
Երգեցիկ յոյգերի, հրճանքի ոգևորութեան:

Մերթ փոթորկոտ կիրք, մերթ մրրկումն հպարտ
ոյժերի,

Որ մահւան ժամը ժպտով են հանդիպել,
Որ տանջող մթութեան մէջ գերեզմանների
Անմահ պսակներն են ապագային հիւսել.
Մերթ մեր մտքի թռիչքն համարձակ,
Մերթ բոցերը վշտի, շղթաներին օտար,
Յոյզերի հուրը, վառող սառուցները մութ.
Ամօթով, արեամբ ներկւած դարերի.
Եւ դու կըզգաս՝ ինչպիսի խելագարութեամբ
Նետել ենք հոսանքը բորբոքւող կուրի,
Որպէսզի շուտով խաւարի շղթան խորտակենք,
Մերձեցնենք օրը սիրով բոցավառ...

Ինչպէս երջանիկ եմ ես, որ կարող եմ ես
Ճաշակել բաժակը յաւէրժ փառքով շղարշւած.
Եւ հրավառ երգերում ոգեշունչ ձուլել
Նրանց մտքերը հպարտ, նրանց ցողքը փառահեղ...

V

ԵՐԿԱԹԷՄԵՍՍԻԱ

Ահա փրկիչը—տէրը աշխարհի,
Տիտան ոյժերի իշխանը հզօր.
Պողպատ անիւի աղմուկների մէջ:
Եւ էլեքտրական արեւների մէջ.
Կարծեցին կըզայ աստղացանցերով
Եւ աստածային գաղտնիքների ճաճանչ պսակով.
Իսկ նա եկաւ գործարանների ծխի մէջ կորած:
Կարծեցին կըզայ փայլով, արցունքով
Խոնարհ ու պատկերը քնքուշ, սիրառատ.
Իսկ նա հրդեհւած լաւայի նման
Եկաւ բազմադէմ և փոթորկոտ:
Ահա քայլում է ծով անդունդներով
Պողպատէ աննկուն քայլերով,

Փոթորկոտ մաքերի կայծերն է ցանում,
Մաքրող հրդեհի կրակը սփռում:
Որտեղ էլ հնչէ ձայնը նրա իշխող,
Երկրի խոռոչներն են բացւում,
Լեռները նրա առաջ յետ-յետ են քաշւում,
Եւ բեռներն են մօտենում իրար...
Որտեղով անցնի—հետքերն է թողում
Երկաթակուռ արահետների.
Բոլորին բերում է լոյս և խնդութիւն
Ծաղիկ է ցանում անապատներում:
Եւ նոր արեւ է աշխարհին բերում,
Գահերն է փլում, և մութ բանտերը,
Եւ եղբայրութեան անմեռ կանչում է մարդկանց
Ջնջում է զծերն ու սահմանները:
Նշանն է կարմիր—աղդակը կուրի,
Փարոսը փրկիչ կեղեքւածների...
Նրա հետ պիտի մենք յաղթահարենք
Լուծը մեր բախտի, գերիչ դրախտի իշխողը
Լինելով:

VI

ԿԱՐԼ ՄԱՐԺՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Դալիք երջանիկ, ուրախ դարերի
անմեռ մարգարէ.
Թւաւոր մտքի բոցավառ տիտան,
Դու՝ որ նետել ես մեր մօռնի աշխարհին
Կանչող փոթորկոտ,
—Ամբողջ աշխարհի հալածւածներդ,
Ապստամբեցէ՛ք:
Դու՝ իմաստունդ, որիդ թոյնն է որ
Մահացու ումպով
Խմել է հսկայ հրէշը կապիտալ.
Օ՛, հին աշխարհը մօտաւոր մահւան
Սոսկումից, ցաւից ճշաց, հեծկլտաց...

Ծաղիկ, պսակներ, վարդ, պլակատներ...
Փայլում են յոգնած դեմքները տանջած,
Այրող թախիծով կրքերն են վառած,
Բայց անբաժան են պողպատով կուած
շարքերը մարդկանց...

Եւ ինչ որ մի տեղ հրանօթների
որոտն է լսում...

Պատիւ է, պատիւ, պատիւ հերոսին,
ընկած մարտիկին...
Բոլորին պատեց սարսուռը վսեմ,
երբ երգը հնչեց.

Նոր եզանակով սրտերը լցւան...
Նոր ապրումներով ամբիւր յուզեց.
Իսկ արձագանքը. — Կռիւ մինչեւ վերջ,
Մինչեւ յաղթութիւն, մինչեւ յաղթանակ.

Եւ այդ ձայներից ամուր խմբեցին
սէինները յաղթ.

Մի ինչ որ տեղ էլ յաղթական զանգը.
ծանր զօղանջեց...

Խորհրդից՝ վարդեր, խորհրդից՝ դրօշակ,
Միութեան ծաղիկ, միութեան պսակ...

Սրտերում այրող վիշտն է հրավառ
Եւ կուրծքը ջարդւած դադիր տանջանքից.
Բայց ամեն ինչ էլ վառ ճաճանչներով
Եւ անսովոր է, եւ վեհ, լուսաւոր...

Սովորականը կորել է կարծես...
Փողոց, հրապարակ, տներ խանութներ
ժողովրդական յորձանուտներում
եռում են ահա...

Բոլորն էլ թաղւած այս բաղամիլիօն
աղմուկների մէջ,

Բոլորն են տարւել նոր հրաճաճանչ
վշտերով անմար...

Բոլորն այրւել են վառ ձգտումների

մրրիկներում
Բոլորն են հրճւել յաղթանակների
կրակների մէջ.
Սրբելով խելառ խենթութիւնները
Անմիտ հաւատի,

Եւ խորտակելով ամբուսութիւնները
Դաժան օրէնքի...

Բացւել են տների դռնն ու պատուհան.
Մեր թշնամիներից պատշգամբները
Սկին են տալիս,
Նոքա սոսկում են ժողովրդական
Ցոյցի կոհակից.

Խոնարհ սրտերը վախով են բռնւած...
Ինտէրնացիօնալ...
Այնտեղ հոստորը

Սրտերն է թափում կրակոտ խօսքերի
Երկաթն արնավառ.

Մի տեղ լսում է յաղթ մարտելօղը...
Սուր ակնթարթով ամեն մի քայլն էլ
հնչում է ուժեղ.

Բարձրացրեց մէկը դրօշակն իր ձեռքի.
Երգում են, երգում.

Թնդում է, թնդում:

Խոր լրութեան մէջ փողոցի ծայրում
Ինքնաքարշները կանգնել են մնած.
Դրօշակներն ընկան և խոնարհւեցին.
Այստեղ հերոսին հողին յանձնեցին...

Յաւէրժ յիշատակ:

II

ՍՊԱՍՈՒՄՆԵՐ ԴԱՐՈՒՑ

Աշխարհում չկայ բարձր տիրողից,
Համերաշխ ոյժի իշխանութիւնից.
Չկայ աշխարհում բարձր խնդումից,

Արեւ հէքեաթի երջանկութիւնից:
 Կրակից փայլող մեքենաների
 որոտների մէջ,
 Եւ անիւների պտոյտների մէջ,
 Ուր անուրջներն են քարանուս, մնջուս,
 Արցունքով ցողած ժամանակների
 շրջանակի մէջ
 Գեղեցկութիւնը դեռ գեղեցկութեան
 ներքողն է միայն:

Սպասումները մեր ժամանակից,
 Երկրի յոյգերը՝ երկնակամարներ,
 Իր արիւնի մէջ աշխարհն է մեռնում
 Եւ սպասում է մշուշների մէջ
 Իր ազատութեան վառ արեգակին...

ԼՍՍՕԲԻՏՆԻԿԻՑ

ԳՈՐԾԱՐԱՆՈՒՄ

1

Տանջող ձայների խմբերգն անկանոն,
 Ծանր դեի նման հա ոշոտում է
 Եւ հեծեծում է աշխատանքը սև,
 Շուրջը՝ ուժասպառ, մռայլած դէմքեր,
 Խորը հառաչներ, համբ տրտունջներ
 Եւ կաթիլները այրող բրտիներ:
 Նայիր կոշտացած այս բուժ ձեռներին,
 Դուր լարւածութեամբ մկաններն ուռած.
 Այստեղ չգիտեն մարդիկ թէ ինչ է

Շարունակ առանց ցաւի.

Ուռնում նման այստեղ բոլորն են
 Կոպցած դէպ՝ ցած:

Ահա արշալոյս, — հնոցն է եռում,
 Զեռուցած մետաղ ծանր տնքոցով
 Յենարաններում ուժասպառ եղած
 Խարարուզում են, տաշում են, յղկում,

Մերթ էլ գնդանում քերոցին յենւած
 Քսում են, քերում:
 Դարաւոր կոպիտ մետաղը ժանգոտ
 Ուժեղ ձեռների շարժումով զուգւած,
 Որպէս թէ դժկամ հիւրը տօնական
 ամբոխի առաջ,
 Ահա փայլում է դահլիճում...
 Որպէս սառոյցը արծաթազօծած
 մետաղն է փայլում...
 Ամբոխն է հրճում, դեռ նա չգիտէ
 Որ այդ փայլի մէջ դժգոյն հայեացքներ
 Շատ, շատ կան մնջած...
 Որ նախատինքն է հառաչանքի հետ
 Դողում փայլի մէջ...
 Որ զարդարանքում սև աշխատանքի
 Քրտիներն է հոսում հեղեղի նման...

II

Կ Ո Ձ...

Ովկիանի նման, էյ, անծայրածիր յուզւած
 ամբոխներ,
 Ես ձեզ եմ կանչում այս ահեղ մարտի վճռական
 ժամին.
 Արձագանք տւէք դուք մրրկալի իմ այս կոչերին,
 Դուք՝ որ այրել էք փոթորիկներում դեռ ման-
 կութիւնից...

Փոքր եմ ամենից, բայց և հրդեհի այրող բոցերում
 Հողիս կարծրացաւ նոր կոտորածի, նոր վէրքի
 համար.

Օ՛, նա կարծրացաւ ահեղ ու վերջին հարւածի
 համար.

Խոշտանգւածներդ ամբողջ աշխարհի, շուտ, ոտքի
 ելէք...

Ողջ երկրագունտը այրւում է ահա երկաթի գրկում.

Իսկ նոր աշխարհը ետուս է կասեա նրա բոցերում.
Միթէ դուք չունիք թափը վրէժի, անմեռ զայ-
րոյթի,

Որ դուք էլ փշրէք այս մահաապստեղ տանջանքի
շղթան...

Յուզւած, փոթորկող ուկիւնի նման յաղթ,
անծայրածիր,

Ես ձեզ եմ կանչում, ամուր սղմելով դաստակը
սրի,

Դէպ ձեր անցումի, ապստամբութեան մի նոր
ճանապարհ.

Եւ ձեզ եմ նետում այրող պսակը իմ թարմ
վէրքերի...

III

ՆՈՐ ԸՆԿԵՐՈՋԸ

Բարձրացաւ պտտող անիւի քամին,
Սկսեց պարը կատաղի դատու.
Ընկեր իմ մտերիմ, դու մի սարսափիր...

Թող շչայ քօսը պողպատ աշխարհի
Եւ թոյ կլանէ ծովը արցունքի.

Շատ կրակներ են մարել ու խամրել...

Դու մի սարսափիր...

Պարզ տունների և լայն դաշտերի
Խաղաղ ցօղերից եկել ես այստեղ.
Ընկեր, մի սարսիր և մի վախենայ.
Այստեղ ձուլւել է անսահմանը յաղթ.
Եւ անկարելին կարելի դարձել...

Դալիք օրերի նոր արշալոյսին.

Դու մի երկնչիր...

Ճերմակ սանրերի փոթորկի թևին
Երջանկութիւնը մեր վեր բարձրացաւ.
Վշտի, խաւարի անծայր աշխարհում
Հզօր արեն էլ տանջանքից վառեց

Եւ ուժեղ է նա, ուժեղ ու անմար.

Դու մի վախենար...

Որպէս հոսանքը՝ քարի, պողպատի,
Շարանն է հոսում սև գօտիների.
Թոյ ուժեղ լինի աղմուկն անիւի,

Մեր հին շղթային նոր օղակ կըցւի...

Բայց մեր գնդերը խմբւել են արդէն.

Դու մի սարսափիր...

IV

Կ Ի Ն Ը

Թողած մեծարքը ծաղկի, ծանօթի
Եւ գեղգեղանքը ծորող երգերի,
Եկել ես մեզ մօտ, մեր շարքերը նեղ՝
Տեսնելու արցունք և տանջանք մեր...

Ոչ ոք մեզանից քեզ դեռ չէր տեսել,
Դու շատ հեռուից ես մեր խօսքը լսել:
Եկար, իսկ այստեղ մեծարքն էր ետում,
Երջանիկ երգը ախորժ հեծեծում...

Յանկարժ հայեացքդ ցնցեց ամենքիս.
«Օ՛, այստեղ կին կայ» — մէկէն դոչեցինք,

Եւ այդ բաների պոռթկումը վառեց
Քո հոգու խորքում հրդեհը թախծի,
Եւ դու բարձրացար գունատ ամպի պէս,
Ժպտաներիդ մէջ զայրոյթդ խիստ պարզ.
Եւ մենք մնջեցինք — այդպէս պարզ օրին
Անկարժ ամպի հետ մրբիկն է սահում.

Ձայնդ էր զողում անհանգստօրէն
բոլորիս սրտում,

Եւ խօսքդ որպէս պողպատը զրնգուն,
Փափուկ ձեռներիդ շարժումներն անվախ
Եւ քո հայեացքը հաւատ աղերսող
Ամեն ինչ ասին ոչ սարկաբար,
Այլ թէ զայրոյթով դողող շուրթերի.

Ջահէլ յոյգերը ընդվզման մասին,
Եւ քեզ ուղղւած անտեղի ծաղրի,
Հաւասար կուող մարդու իրաւանց,
Եւ քո դարաւոր տանջանքի մասին,
Պայծառ վախճանի անգուսպ ծարաւի,
Հանուր յոյգերի, սպառումների,
տենչերի մասին...

Եւ շատ երկար էր քո ձայնը հնչում,
Իմ ընկերները ապշած լուռ էին,
Իսկ ես հրճանքի վշտոտ արցունքով
Կլանում էի խօսքերն այդ քո.
Մտածում էի՝ որքան գիտէի,
Փոթորկոտ կեանքի շնչի մէջ մեռած,
Կեղծ իդէալներին այնքան սիրահար,
Սուտ տանջանքներով տառապող մարդկանց...
Եւ ձեզ՝ մայրերիդ, և ձեզ՝ հնազանդ
Ժպտացող կանանց, և ձեզ, որ այդպէս
Դէն էք շարտել տանջանքի շղթան՝
Համարձակ մտել մեր փշոտ ճամբան...
Եթէ նրանք էլ կարող լինին
Այդքան ուժգնօրէն և հպարտ շնչել,
Մեր անուրջները շուտ կը ծաղկէին
Եւ այս խաւարը շատ շուտ կը մեռնէր...

Ա Շ Խ Ա Տ Ա Ն Ք Ի Ս Է Ր Ը

(Է. Կլեամբու-Կլիամփինա)

Աշխատանքի օրերի շարանը տրտում
Անցնում է ոլորում թելը տրտմութեան...
Միտքն է հոգում առօրեայ հացը
Յամառ աշխատանքով գտնելու համար.
Կոշտերն են կրծում ձեռները յոգնած,
Եւ բաղմանում են տանջանքներն այս...
Անմեռ խաւարը, կարօտ տրտմութիւն —
Ճակատագիրն է քո բանտըական...
Սակայն քեզ էլ տրւած է մխիթարութիւն.

Մօտ է արեգակնային օրը փրկութեան
Եւ սև կսկիծը կրծքիդ տակ խեղդւած,
Յիշիր մեքենան, ընկեր իմ յամառ...
Վիճակով կոպիտ — օրն աշխատանքի.
Միայն նա է որ քեզ հետ է ապրում...
Լուսաւոր երջանկութեան գազաթը ոսկեայ
Դու ձեռք կը բերես լոկ մեքենայով:
Եղել են անսիրտ ու խիստ սև օրեր,
Եւ դժկամութեամբ դօտին է շաչել.
Մնջել է ցաւից քո կուրծքը յոգնած,
Սիրտդ սեղմել է ցուրտ կսկիծը:
Այդ վայրկեաներին դու պատրաստ էիր
Անիծել աշխարհը յենաբանների,
Տանջանքների աշխարհն խեղճութեան
Որ դու թաղել ես անուրջները քո...
Բայց երկաթէ ձուլւած երգերում
Քեզ բացւել են լուսաւոր արշալոյսներ:
Դու իմացել ես, որ անիծելով
Անգիտակցօրէն դու սէր ես ծնել:
Կոպիտ, անուխի գործարանը,
Անընկճելի, երկաթ ոյժերի այդ գոռ աշխարհը,
Արցունքով քրտինքով ողողւած,
Քեզ սիրել է
Իր անսիրտ սիրով:
Օ՛, սուրբ սէր Աշխատանքի,
Դու ծնում ես մեծ ոյժեր —
Ճրելու խաւարը յոգնեցուցիչ,
Փշրելու շղթաններն յաւէտ...

Լատիշերէնից թարգմանեց Կիրիլով

Դ Ա Ր Բ Ի Ն

Բռնելով ձեռքիդ կռանը ուժին,
Երկաթի գուղձն է աշխոյժով ձեծում...
Շուրջը խաւարն է... Մահացու ցուրտը
Նրան վախճան է կոռում...

Բայց ուժգնօրէն նա մետաղը յամառ
Գերող հարւածով է կոփում
Եւ ցանկով կայծահատիկներ,
Նա գուղձին նոր ձև է տալիս...
Նորից մի հարւած և զընգուն սուրը
Նա կռել է կէս գիշերին խուլ-մունջ...
Ելի՛ր, կենսամարտ զինուոր,
Պատրաստ է ուղեկիցդ ռազմական...

Իլիա Իօնով

Ս. Գ. ԵՓՐԵՄՈՎԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ (ԳՕՐԷՄԻԿԻՆ)

(Իվան Նրոշինից)

Դնւ, աշխատանքի մարտիկ, քաջարի մեռաբ
անազատ,
Թնդանօթների բոմբիւնների տակ նիհեցիր
յաւէտ.
Եւ ինչո՞ւ ընկար, ինչո՞ւ դուրս ելար մահւան
անկողնուց,
Գտնելով հանգիստ, ինչո՞ւ պառկեցիր դու ան-
ժամանակ...
Ծածկւած է քո զին, ուր է դամբանդ, երբ որ
չկա...
Միթէ՞ զիշատիչ անգղները սև քեզ յօշոտեցին.
Հայեացքդ վճիտ ճրտեղ է ծածկել վախճանից
դաժան.
Ո՞րտեղ ընդհատուեց ազատ թռիչքը ազճատւած
մաքիդ.
Ծանր է հաւատալ տխուր վախճանիդ այս սև
համբաւին.
Հեռացէ՛ք, կորէ՛ք դուք, միտքս յուզող թունա-
ւոր օձեր...
Մեծ է կորուստս. այս անկողնուց համբու՛մ ես հում
չեմ կորցրել...
Ախ, անուշահամ է տրամութիւնը իմ... ես քեզ
եմ կորցրել...

4094

2013

Սրբազրութեան անփութութեան պատճառով սպրտել
են մի շարք աններելի, յամառ միտքը աղաւաղող
սխալներ, որոնք՝ տեխնիքական դժվարութիւնների
պատճառով՝ անկարելի է ուղղել և կուղղեն միայն
երկրորդ սպազրութեան ժամանակ:

504

ԳԻՆՆ Է

Ռ.

ԴԻՍԵԼ ԳՐԱԳԱՋԱՌՆԵՐԻՆ